

DRONNING SONJA INTERNASJONALE
MUSIKKONKURRANSE OG PRINSESSE ASTRIDS
MUSIKKPRIS

Mie Berg Simonsen

Notat i evalueringen av statsbudsjettets kap. 320, post 74

Januar 2005

Innhold

Historiene	3
Målsettinger	3
Økonomiske rammer	4
Organisering	6
Målgrupper	7
Aktivitet	8
Plassering i feltet	9
Forvaltningshistorie	9
Vurderinger	9

Som tittelen sier, dreier dette notatet seg om to ulike musikkkonkurranser. Men i tillegg til sine kongelige utspring, har de to konkurransene trekk til felles som gjør det tjenlig å diskutere dem under en overskrift: begge retter seg mot profesjonelle musikkmiljøer, de har hittil komplettert hverandre med hensyn til musikalske uttrykk samt arrangementsår og ikke minst: Tilskuddene til de to konkurransene over post 74 forvaltes i sammenheng¹.

Dette evalueringsnotatet bygger på egenevalueringer fra de to konkurransene til Norsk kulturråd i mai 2004, på svar på oppfølgingsspørsmål, på søknader, rapporter og dokumenter i Norsk kulturråds arkiv og på samtaler med saksbehandlere i Norsk kulturråd.

Historiene

Prinsesse Astrids Musikkpris (PAM) er den eldste av de to. Den ble arrangert for første gang i 1953, etter initiativ fra Trondheim Symfoniorkesters daværende kunstneriske leder, Finn Audun Oftedal, mens Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse (DSIM) første gang gikk av stabelen 35 år senere, i 1988.

PAM har vært avholdt annet hvert år, med et langt opphold fra 1967 til 1985². Andre gang DSIM ble arrangert var i 1992 og etter det har også den vært arrangert hvert annet år, og tidsmessig alternert med PAM.

Målsettinger

Målet med PAM har fra starten vært

å gjøre det lettere for unge, norske musikere, som hadde arbeidet seg frem til en debut, å få videre oppmerksomhet³.

DSIM har et noe bredere fokus og vil, i følge egenevalueringen, oppnå

fokusering i andre land på norsk musikk og norsk musikkliv, og

¹ Jmfr. brev fra Det kongelige kulturdepartement til Norsk kulturråd, 15.02.2000 (deres ref. 10.02.200, vår ref. 2000/631 KU/mha:lwi).

² Grunnene til dette oppholdet vites ikke.

³Egenevaluering fra Prinsesse Astrids Musikkpris til Norsk kulturråd, mai 2004.

en mulighet for norske utøvere til å vurdere seg selv og bli vurdert i forhold til et internasjonalt nivå⁴.

I budsjettsøknader fra DSIM er dette nevnt i tillegg:

utvikle karrierer for særlig talentfulle sangere i etableringsfasen,

fokusere på unge sangutøvere i Norge og internasjonalt,

benytte konkurranseelementet for å nå nye publikumsgrupper med klassisk musikk⁵.

PAM retter seg altså mot norske musikere, mens DSIM rekrutterer deltakere internasjonalt.

Økonomiske rammer

Inntil 1996 ble PAM finansiert gjennom Trondheim Symfoniorkestrets eget arbeid, ved siden av støtte fra NRK og private sponsorer. I 1996 kom det første statlige tilskuddet, først som tilskudd gjennom Rikskonsertene (kr. 400 000) og fra 2000 fra post 74 i Norsk kulturråd (kr. 440 000). Tilskuddet over post 74 var i 2002 på kr. 450 000 og utgjorde det alt vesentlige av konkurransens inntekter, noe som betyr at så vel støtte fra NRK som private sponsormidler er falt bort. Likevel bygger PAM på en slags blandingsøkonomi, ettersom konkurransen inngår som en del av Trondheim Symfoniorkestrets program og profilering og følgelig også trekker på orkestrets reussurser.

PAM utdeler 3 pengepremier (Nkr. 50 000/ 15 000/ 10 000), og i tillegg tilbys etterfølgende solistoppdrag med Trondheim Symfoniorkester.

Tilskuddet til DSIM over post 74 var i 2003 på Nkr 1 815 000 og utgjør i underkant av 70 % av de budsjetterte utgifter. Konkurransens administrasjon planlegger ut fra en 2-års syklus og har beregnet at et minimumsbudsjett for 2004/2005 utgjør rundt Nkr 4.7 mill. Statlige tilskudd vil i følge budsjetter og søknader utgjøre ca Nkr 3.2 mill. av dette og i søknaden for 2005

ansees det fremdeles som nødvendig at rundt 75 % av minimumsbudsjettet ... sikres av statlige midler.

⁴ Egenevaluering fra Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse til Norsk kulturråd, mai 2004.

⁵ Budsjettsøknad for 2003.

Ytelser fra musikk institusjoner som står bak stiftelsen kommer i tillegg til konkurransens kronebudsjett. Norges Musikkhøgskole stiller lokaler til disposisjon, og i 2005 vil Den Norske Opera stille orkester for sangfinalistene og finalekonserten til rådighet⁶.

DISM utdeler 5 pengepremier (Nkr 125 000/ 75 000/50 000/10 000/10 000) ved siden av tilbud om opptredener ved forskjellige konsertarrangementer i Norge⁷ og muligheten for å bli vurdert av ulike musikk institusjoner i Skandinavia.

Tilskuddene til de to konkurransene er altså i ganske ulik størrelsesorden, særlig med hensyn til driftsbudsjett, men også i pengepremier til vinnerne. DSIMs gjennomsnittlige årlige tilskudd er vel 3 ganger så stort som det tilskuddet PAM får annet hvert år.

Når det gjelder tilskuddsramme og – fordeling har de 2 konkurransene lenge vært sett i sammenheng⁸, og følgende føring ligger til grunn for tilskuddene over post 74 i dag:

Det året Prinsesse Astrids Musikkpris arrangeres skal inntil 1/3 av den totale avsetning til de to formålene tilfalle Prinsesse Astrids Musikkpris. Det året Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse arrangeres vil tilskuddet tilfalle Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse i sin helhet⁹.

Begrunnelsen for å se tilskuddene i sammenheng på denne måten, framgår ikke.

⁶ Søknad om tilskudd for 2005 fra post 74.

⁷ Bergen Filharmoniske Orkester, Kork, Oslo Filharmoniske Orkester, Rikskonsertene, Stavanger Symfoniorkester, Trondheim Symfoniorkester, Den Norske opera, se <http://www.queen-sonja-competition.no/>

⁸ ”Til og med 1998 ble tilskuddet fordelt likt mellom de to organisasjonene det året Prinsesse Astrids Musikkpris ble arrangert, mens tilskuddet i sin helhet tilfalt Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse det året den ble arrangert. I 1999 ble avsetningen til Dronning Sonjas Internasjonale Musikkonkurranse og Prinsesse Astrids Musikkpris økt med ca 1/3 til 1.640 mill. for å innpasse et økt tilskudd til Dronning Sonjas Internasjonale Musikkonkurranse, jfr. St.prp.nr. 1998-99, s. 67”. Jmfr. brev fra Det kongelige kulturdepartement til Norsk kulturråd, 15.02.2000 (deres ref. 10.02.200, vår ref. 2000/631 KU/mha:lwi).

⁹ Jmfr. brev fra Det kongelige kulturdepartement til Norsk kulturråd, 15.02.2000 (deres ref. 10.02.200, vår ref. 2000/631 KU/mha:lwi).

Organisering

Trondheim Symfoniorkester har siden starten stått som arrangør av PAM og finalekonsertene har alltid inngått som en del av orkestrets faste program. Orkestret

ser det som vesentlig at konkurransen bygger videre på det merkenavnet den har i dag, at den ligger innenfor TSOs program og at den tydeliggjøres som et nasjonalt arrangement i Trondheim¹⁰.

Foruten å ville profilere unge norske utøvere, er det altså også et mål at konkurransen er med på å markere Trondheim Symfoniorkester i norsk musikkliv og blant utøvere og publikum.

Trondheim Symfoniorkesters faglige råd, sammen med aktuelle instrumentgrupper/gruppeledere, planlegger repertoaret for konkurransene, som følgelig blir likt for alle deltakere. Repertoaret offentliggjøres ca 1 år i forkant¹¹.

Konkurransen jury består av fire internasjonalt anerkjente musikere, i tillegg til Trondheim Symfoniorkesters konsertmester og konkurransen foregår i 3 omganger. I en innledende runde spiller deltakerne med akkompagnatør og juryen velger 6 som går videre. Semifinalen består av to arrangementer åpne for publikum, der 3 deltakere spiller med akkompagnatør på hvert av arrangementene. Av disse velger juryen tre som går videre til finalen, der finalistene spiller sitt repertoar med Trondheim Symfoniorkester¹².

DSIM er derimot organisert som en stiftelse, der stifterne utgjør et råd, som er konkurransens høyeste organ. Stifterne er Den Norske Opera, Lindemans Legat, Norsk Rikskringkasting, Norges musikkhøgskole, Norsk Tonekunstnersamfund, Oslo Filharmoniske Orkester og Oslo Kommune. Fra 2000 har rådet oppnevnt et mindre styre¹³.

Stifter-institusjonene samarbeider om opplegg og gjennomføring av konkurransen, mens administrasjonen har vært utført innen forskjellige rammer i løpet av de årene konkurransen har vært i virksomhet; fra Aftenpostens informasjonsavdeling og Lindemans legat, til kjøp av tjenester gjennom selskapet Scanarts Management a.s.

¹⁰ Egenevaluering fra Prinsesse Astrids Musikkpris til Norsk kulturråd, mai 2004.

¹¹ Vedtektenes pkt. 5.

¹² Vedtektenes pkt. 6.

¹³ Egenevaluering fra Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse til Norsk kulturråd, mai 2004.

Da det ble innført moms på tjenester, ble det ansatt en daglig leder i 80% stilling (fra 2003). I følge DSIMs hjemmeside består administrasjonen i dag av 1 direktør/leder og 1 prosjektkoordinator¹⁴.

Konkurransen gjennomføres i flere omganger. Potensielle deltakere fra inn – og utland sender inn en demo-tape, som blir vurdert av en jury. Inntil 50 sangere blir så innkalt til prøvesang, og av disse velges et antall ut til semifinale. Parallelt arrangeres en nasjonal konkurranse for norske sangere, og her går finalistene automatisk til de innledende rundene i den nasjonale konkurransen. Etter initiativ fra H.M. Dronning Sonja skal det i 2005 også gjennomføres en konsert med den internasjonale konkurransens semifinalister og akkompagnatører i Slottets ballsal¹⁵, i forkant av finalekonserten.

Det har vært kontakt mellom de to konkurransene om et mulig samarbeid, i det DSIM, gjennom Scanart, har tilbudt PAM administrative og markedsmessige tjenester for å få til en bedre ressursutnyttelse. Om dette heter det i egnevalueringen fra Trondheim Symfoniorkester/PAM:

Etter initiativ fra Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse har det vært samtaler om samarbeid på flere områder, ikke minst når det gjelder marked og finansiering. Begge parter har sett positivt på dette, foreløpig er ikke samarbeidsideen konkretisert eller realitetsbehandlet, men vi aner at det er noen muligheter her. Det vesentlige for begge parter er nok at et evt. samarbeid ikke reduserer rammene, men blir en vinn-situasjon og en utviklingsmulighet.

Målgrupper

PAM vil være en konkurranse for unge, norske musikere (under 30 år) i starten på en solistkarriere. Deltakerne melder seg på individuelt. Gjennom konkurransens arrangementer og konserter ønsker PAM også nå et større musikkpublikum.

DSIMs viktigste målgruppe er også konkurransens deltakere, dvs unge sangere fra inn- og utland (født etter 1.1.1973). Her er også påmeldingen åpen og individuell. Ved hjelp av konkurranseelementet vil DSIM i tillegg nå nye publikumsgrupper med klassisk musikk. Nordiske musikk institusjoner på høyt kunstnerisk nivå er

¹⁴ www.queen.sonja.competition.no, 8.12.2004.

¹⁵ Søknad om tilskudd for 2005 fra post 74. Dette ekstraarrangementet er stipulert til kr. 100 000 i merkostnader.

også en målgruppe, i den forstand at de er viktige partnere når det gjelder konsertengasjementer for prisvinnerne¹⁶.

Aktivitet

For begge konkurranser er – selvsagt – aktiviteten knyttet til det å planlegge og gjennomføre konkurransene annet hvert år.

PAM veksler mellom forskjellige instrumenter. I 2000 var konkurransen for messingblåsere og i 2002 for fiolinister, den siste over 4 dager i november og med 2 semifinalekonserter i tillegg til finalen. Den konkurransen som etter planen skulle gå høsten 2004, er utsatt til høsten 2005 og skal da være for unge norske pianister¹⁷.

DSIM ble de to første gangene arrangert for pianister¹⁸. I 1995 og 1997 var DSIM for sangere, og den er nå etablert som en sangkonkurranse. DSIM er også Norges første og eneste internasjonale musikkonkurranse. I de siste årene er det kommet inn 150-200 søknader fra sangere fra 30-35 ulike nasjonaliteter til DSIM, og i 1999 etablerte DSIM en egen, nasjonal uttakingskonkurranse for norske potensielle deltakere, der finalistene kom med i den internasjonale konkurransens innledende runder. Denne nasjonale uttakingskonkurransen skal etter planen rullere mellom orkestrene i Trondheim, Stavanger og Bergen og hittil er den blitt arrangert i Trondheim og Stavanger. I 2005 planlegges den nasjonale uttakingskonkurransen til april og skal gjennomføres i samarbeid med Trondheim Symfoniorkester, mens den internasjonale konkurransen skal foregå i august¹⁹.

Så vidt vites, finnes det ikke informasjon om de to konkurransenes nedslagsfelt og utvikling over tid, for eksempel i form av oversikter over påmeldte og deltakere.

¹⁶ Egenevaluering fra Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse til Norsk kulturråd, mai 2004.

¹⁷ I brev av 27.2.2004 til Norsk kulturråd er utsettelsen forklart slik: ... vi ser på mulighetene for eventuelle endringer i organiseringen. Vi er i gang med å se på en del samarbeidsmuligheter når det gjelder konkurransen, og har av programmessige årsaker forskjøvet den til høsten 2005.

¹⁸ Årsmelding 1999

¹⁹ Søknad om tilskudd for 2005 fra post 74.

Plassering i feltet

Begge konkurranser er de eneste i sitt slag i Norge. Men de henvender seg til forskjellige grupper og inngår i den forstand i to ulike kretsløp: PAM til unge, norske musikere og DSIM til unge, internasjonale sangere, dvs. sangere fra i prinsippet hele verden.

Mens PAM har sin sterke, tradisjonelle forankring i Trondheim Symfoniorkester, har DSIM, gjennom sine stiftere og samarbeidspartnere, en bred tilknytning i det norske musikkmiljøet²⁰.

Forvaltningshistorie

Gjennom årene har så vel NRK som private sponsorer vært bidragsytere til PAM. Det første statlige tilskuddet ble gitt i 1996 gjennom Rikskonsertene, og fra 2000 har PAM fått tilskudd over post 74 i Norsk kulturråd.

DSIM ble i stor grad drevet fram av daværende direktør for Rikskonsertene, Arne Holen, og daværende studiesjef ved Norges musikkhøgskole, Einar Solbu²¹. Den første konkurransen var overveiende privat finansiert, i tillegg til en bevilgning fra Kulturdepartementet. Deretter ble det statlige tilskuddet gitt gjennom Rikskonsertene, og fra 2000 av Norsk kulturråd over post 74.

Vurderinger

Selv om de to musikkkonkurransene har ulik profil og forskjellige nedslagsfelt, ville nok en felles administrativ ledelse gi både resurssmessige og andre fordeler.

PAM har en lang historie og konkurransene har vært gjennomført med vekslende oppslutning. I 1998 ble PAM avlyst på grunn av mangel på deltakere og i 2004 er konkurransen blitt utsatt til 2005, fordi man diskuterer mulige endringer i organiseringen og eventuelle samarbeidsmuligheter.

²⁰ På sine hjemmesider oppgir DSIM disse samarbeidspartnere pr i dag: Den Norske Opera, Norges Musikkhøgskole, NRK, Oslo Filharmonien og Oslo kommune.

²¹ Egenevaluering fra Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse til Norsk kulturråd, mai 2004.

Om PAMs mulige status om 10 år sier Trondheim Symfoniorkester i sin egenevaluering:

Vi er usikre på om vedtektene om nasjonal konkurranse er endret, men forutsetter at konkurransen betjener et så stort marked at tilgang på kandidater er tilfredsstillende.

Når det gjelder DSIM, diskuterer styret konkurransens fremtidige tilknytning til norsk musikkliv. Er den best tjent med et selvstendig sekretariat, eller kan det oppnås fordeler med organisatoriske/administrative løsninger som knytter driften nærmere til en av de samarbeidende musikkinstusjonene? Det blir fremholdt at en ønsket situasjon fremover vil være

- en forutsigbar og tilstrekkelig finansiering som kan fjerne risiko ved internasjonal lansering
- et utvidet engasjement fra de samarbeidende musikkinstusjonene bak stiftelsen
- et markeds- /informasjonsapparat som kan møte en stadig økende konkurranse om publikum og talentfulle deltakere
- økonomi til å opprettholde/vedlikeholde internasjonalt nettverk og relasjoner
- å kunne tilby alle deltakerne opphold i Oslo under hele konkurransen (nå sendes deltakerne hjem så snart de er ute av konkurransen, mens kun finalistene blir igjen til avslutningen)
- at konkurransen oppnår status som en internasjonalt ledende arena for unge sangere²²

Forutsigbarhet i tilskuddsbeløp er selvsagt viktige for tiltak som dette, fordi avtaler ofte må inngås langt i forkant av konkurransen og bevilgningsåret. Dette gjelder i større grad for DSIM enn for PAM, som i hovedsak er et arrangement innenfor rammen av Trondheim Symfoniorkestets virksomhet.

Tilskuddene til DSIM og PAM blir gitt som faste driftstilskudd og underkastes som sådan ikke fagutvalgets kunst- og kulturfaglige vurderinger. Kanskje bør det diskuteres om disse tilskuddene mer naturlig hører hjemme på kap. 323, post 78 Ymse faste tiltak, i KKDs budsjett?

Uansett bør ikke forvaltningen av disse tilskuddene knyttes sammen på den måten som har vært gjort, slik at en samlet tilskuddssum fordeles mellom de to

²² Egenevaluering fra Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse til Norsk kulturråd, mai 2004.

konkurransene ut fra hvilke år de arrangeres. I 2005 kommer for eksempel begge konkurranser til å gå av stabelen, ettersom PAM ble utsatt fra 2004 til 2005.

Med mindre det kommer i stand et reelt samarbeid mellom de to konkurransene, fortrinnsvis på det administrative plan, bør de derfor forvaltes separat, som to ulike tiltak med hvert sitt tilskudd.